

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»
ФАКУЛЬТЕТ ПРИРОДНИЧИХ І АГРАРНИХ НАУК
ГО «ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА»

АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНСЬКИЙ КЛУБ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ, Україна
БАТУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ШОТА РУСТАВЕЛІ, Грузія
ДЕПАРТАМЕНТ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ, Україна
ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ІНСПЕКЦІЯ У ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ, Україна
ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН ІАП НААНУ, Україна
ІНСТИТУТ АГРОЕКОЛОГІЇ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НААНУ, Україна
ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І ПЕДАГОГІКИ УНІВЕРСИТЕТУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА, Польща
КУ ПЗФ РЛП «КРЕМЕНЧУЦЬКІ ПЛАВНИ» ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ, Україна
КУ «ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
МИРГОРОДСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ», Україна
ЛУГАНСЬКИЙ ПРИРОДНИЙ ЗАПОВІДНИК НАНУ, Україна
НАЦІОНАЛЬНИЙ БОТАНІЧНИЙ САД (ІНСТИТУТ) ІМЕНІ «ОЛЕКСАНДРА ЧУБОТАРУ», Молдова
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, Україна
НДУ «УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ», Україна
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИКОЛИ ГОГОЛЯ, Україна
РЕГІОНАЛЬНИЙ ЛАНДШАФТНИЙ ПАРК «КРАМАТОРСЬКИЙ», Україна
УНІВЕРСИТЕТ ВІТОВТА ВЕЛИКОГО, Литва
УСТИМІВСЬКА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ РОСЛИННИЦТВА ІР ІМ. В. Я. ЮР'ЄВА НААНУ, Україна
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ, Україна



МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ДНІ НАУКИ – 2026»



22-23 квітня 2026 р.
Миргород, Україна

and Sustainability, 2023 25(9) . 9067-9109. **10. United Nations Environment Programme.** Environmental management tools and approaches URL: <https://www.unep.org/explore-topics/resource-efficiency> **11. European Commission.** Sustainable development and industry URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/sustainable-development_en .

Сопов Д. С.¹, Галузін М. В.²

¹доцент кафедри геодезії, землеустрою та земельного кадастру, Одеський державний аграрний університет, Україна, odau.sopov@gmail.com

²здобувач 4 курсу, спеціальність «Геодезія та землеустрій», Одеський державний аграрний університет, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРИРОДНО-СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО РАЙОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ

Передумовою для розроблення проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, є наявність матеріалів природно-сільськогосподарського районування земель. Порядок проведення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 681 (Порядок здійснення, редакція від 18.12.2025).

Районування земель здійснюється з урахуванням напрямів розвитку господарської діяльності, природних умов, вимог екологічної безпеки та агробіологічних особливостей сільськогосподарських культур. Процес включає обстеження стану земель, ґрунтів та довкілля, збір, аналіз, систематизацію та узагальнення отриманих даних, що характеризують стан земель, особливості їх охорони та використання. Інформація систематизується за окремими територіальними рівнями – від регіонів і зон до провінцій, округів або адміністративно-територіальних одиниць, що дозволяє визначити ефективні та екологічно обґрунтовані підходи до організації сільськогосподарського виробництва.

Ієрархічна схема природно-сільськогосподарського районування території України представлена на рисунку 1.

Цифрова модель природно-сільськогосподарського районування України наведена на рисунку 2.

Цифрові моделі природно-сільськогосподарських провінцій та природно-сільськогосподарських округів України відображені на рисунках 3 та 4 відповідно.



Рис. 1. Ієрархічна схема природно-сільськогосподарського районування території України

Таке подання матеріалів дозволяє наочно відобразити територіальну структуру природно-сільськогосподарського районування, його просторову ієрархію та взаємозв'язки між різними рівнями районування – від загальнодержавного до провінційного та округового

(Стойко, Богіра, Черечон, Онисковець, 2023). Воно забезпечує комплексне бачення розподілу природних, ґрунтових та агробіологічних ресурсів, що є необхідною основою для науково обґрунтованого планування сівозмін, раціонального розподілу та впорядкування земельних угідь, оптимізації їх використання та збереження родючості ґрунтів (Тараріко 2013; Гладій, Лузан, 2020). Крім того, таке картографічне і цифрове представлення даних полегшує аналіз екологічних ризиків, економічну оцінку земель і прийняття управлінських рішень у сфері землекористування (Сопов, Хайнус, Бузіна, Максева, 2023; Мартин, Барвінський, Тихенко, 2017).



Рис. 2. Цифрова модель природно-сільськогосподарського районування України



Рис. 3. Цифрова модель природно-сільськогосподарських провінцій України



Рис. 4. Цифрова модель природно-сільськогосподарських округів України

Природно-сільськогосподарське районування території України здійснюється у три стадії. Перша стадія включає підготовчі роботи, друга – безпосереднє складання схеми природно-сільськогосподарського районування, а третя – формування еколого-господарської характеристики одиниць районування (Тихенко, 2015).

Підготовчі роботи передбачають збір, систематизацію та аналіз необхідної інформації, що характеризує природні та господарські умови території. До таких даних відносяться регіональні особливості сільськогосподарського використання земель, включаючи землеробство, структуру посівних площ, рівень родючості ґрунтів, а також принципи та підходи попередніх видів природного районування та результати відповідних досліджень (Фоменко, Дорош, Третяченко, 2019). Цей етап є фундаментальним для забезпечення наукової обґрунтованості подальшого районування та створення достовірної картографічної та аналітичної основи для планування сівозмін і раціонального використання земельних угідь (Дребот, Добряк, Мельник, 2022).

Під час складання схеми природно-сільськогосподарського районування України межі зон, провінцій, округів та районів встановлюються у два етапи (Тихенко, 2015). На першому етапі межі визначаються відповідно до вимог класифікатора, а на другому етапі вони уточнюються з розрахунком характеристик природних і господарських умов.

Особливе значення має виділення районів, які відповідають основному класифікатору. Природно-сільськогосподарський район представляє собою частину округу, для якої характерна спільність чинників, що визначають продуктивність земель, інтенсивність їх використання та ефективність сільськогосподарського виробництва. До цих чинників належать гідрологічні, кліматичні та геоморфологічні умови, структура ґрунтового покриву та фізико-хімічні властивості ґрунтів (Леонець, 2005).

Так, на території Дніпропетровської області виділено дев'ять природно-сільськогосподарських районів: Царичанський (1), Магдалинівський (2), Новомосковський (3), Павлоградський (4), Синельниківсько-Покровський (5), Верхньодніпровський (6), П'ятихатський (7), Софіївсько-Томаківський (8) та Апостолівський (9). Таке районування дозволяє враховувати регіональні особливості ґрунтово-кліматичних умов та планувати сівозміни й організацію землекористування з урахуванням еколого-економічних вимог.

Схема природно-сільськогосподарських районів Дніпропетровської області наведена на рисунку 5.

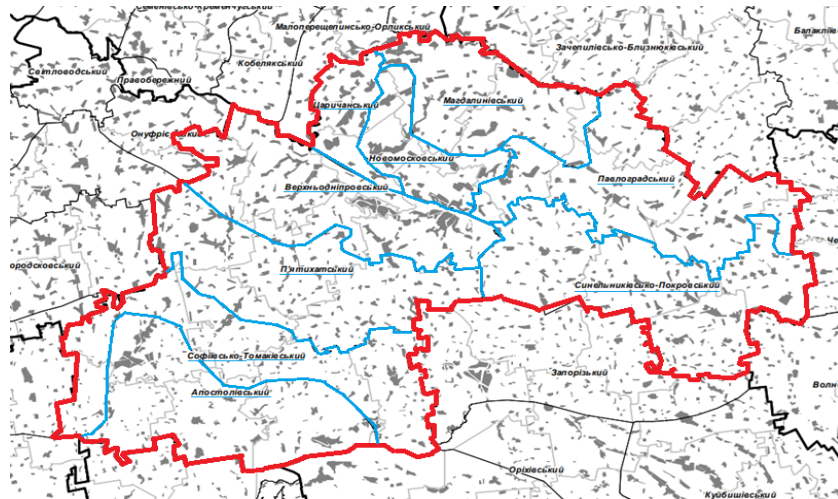


Рис. 5. Схема природно-сільськогосподарських районів Дніпропетровської області

Висновки. Найменш родючий ґрунтовий покрив спостерігається у південній частині Дніпропетровської області, зокрема на території Софіївсько-Томаківського (8) та Апостолівського (9) природно-сільськогосподарських районів. Натомість найбільш родючі ґрунти зосереджені у північній частині області, зокрема в межах Магдалинівського (2) та Новомосковського (3) природно-сільськогосподарських районів. Таке розташування родючих і менш родючих земель обумовлює необхідність врахування ґрунтового потенціалу при плануванні сівозмін, організації землекористування та розробленні агротехнологічних заходів для підвищення продуктивності сільськогосподарських угідь.

Список використаної літератури

1. Порядок здійснення природно-сільськогосподарського, еколого-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/681-2004-п#Text>

2. Леонець В. О. Концептуальні аспекти розробки проектів землеустрою щодо створення нових та впорядкування існуючих сільськогосподарських землекористувань. *Землеустрій і кадастр*. 2005. № 1. С. 9–19.

3. Стойко Н., Богіра М., Черечон О., Онисковець В. Методичний підхід до аналізу використання земель у територіальних громадах для природоохоронних цілей. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія Архітектура та будівництво*. 2023. № 24. С. 165–176. <https://doi.org/10.31734/architecture2023.24.165>

4. Тараріко О. Г. Каталог заходів з оптимізації структури агроландшафтів та захисту земель від ерозії / О. Г. Тараріко, В. М. Москаленко. Київ: Фітосоціоцентр, 2013. 64 с.

5. Гладій М. В., Лузан Ю. Я. Земельна реформа: сучасні проблеми і шляхи вирішення. *Економіка АПК*. 2020. Том 27. № 2. С. 6–19. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202002006>

6. Сопов Д. С., Хайнус Д. Д., Бузіна І. М., Макеева Л. М. Сучасні механізми управлінського впливу на процес землекористування. *Наукові інновації та передові технології : журнал*. № 3(17). 2023. С. 59–71. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-3\(17\)-59-71](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-3(17)-59-71)

7. Мартин А. Г., Барвінський А. В., Тихенко Р. В. Система та механізм землекористування: наукова детермінація понятійного апарату. *Економіка АПК*. 2017. № 11. С. 32–37. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Zemleustriy_2014_3-4_6.pdf

8. Тихенко Р. В. Еколого-економічна ефективність землеустрою в умовах трансформації земельних відносин в Україні: монографія: видання 2-ге, доповнене і перероблене. Київ: Анва-прінт. 2015. 216 с. URL: <https://dglib.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2329cb9d-eacb-4455-a42c-14ddfe74bd8c/content>

9. Фоменко В. А., Дорош О. С., Третяченко Д. В. Національні вектори запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення в Україні. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. 2019. № 1. С. 49–57. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.06>

10. Дребот О. І., Добряк Д. С., Мельник П. П. Наукові основи економічного регулювання раціонального сільськогосподарського землекористування. *Збалансоване природокористування: науково-практичний журнал*. 2022. № 2. С. 5–8. DOI: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.2.2022.261241>